

RÖPORTAJ

Dr. Muhammed Beşir Cup: “AFRİKA KITASI, DARBELER KITASIDIR”

ABDENNOUR TOUMI

Uzman ORSAM

Arapçadan Çeviri:
Talha Özmen, Araştırma Asistanı

“

Son 1 yıl içerisinde Afrika'da toplamda 4 askerî darbe gerçekleşti. Bunlar sırasıyla Gine, Gine-Bissau, Mali ve Burkina Faso ülkeleri olmuştur. Bu darbelerin arkasında Batı güçlerinin de olduğunu biliyoruz. Batı ülkeleri, bu ülkelerin bağımsız bir şekilde hareket ettikleri anda bölgede önder ülke olabileceklerini çok iyi biliyorlar.

”

Abdennour Toumi: Afrika kıtası ülkeleri, uzun tarihleri boyunca Batılı ülkeler tarafından sömürgeye maruz kalmışlardır. Sömürge tarihinden altmış yıl sonrasındaki durumu nasıl değerlendirirsiniz?

Muhammed Beşir Cup: Batı ülkeleri, Afrika'ya muhtaç olduklarını her zaman dile getirmişlerdir. Afrika kıtasının, değerli madenlerle dolu olduğu bilinmektedir. Geçmiş tarihte olduğu gibi günümüzde Batı ülkeleri, Afrika'yı yeniden sömürgeleştirebilmek için farklı arayışlarda bulunmaktadır. Yeni yöntemlerle birlikte, Batılı ülkeler, Afrika ülkeleri için seçtikleri siyasi adamlarla kıtayı sömürmeyi hedeflemektedir. Örneğin, son zamanlarda yapılan darbelerin ağırlıklı olarak Fransa'ya hizmet ettiğini görüyoruz. Bu da bu yöntemin yeni bir sömürge aracı olduğunu göstermektedir.

Abdennour Toumi: Bölgede az gelişmişliğin ve yolsuzluğun sürmesi açısından Fransa, Belçika ve İngiltere gibi Batılı sömür-

Kimdir?

Muhammed Beşir Cup;

Afrika çalışmaları ve uluslararası ilişkiler alanında araştırmacı olarak bilinen Dr. Muhammed Beşir Cup, aynı zamanda İstanbul Gelişim Üniversitesinde doktor öğretim üyesidir.

gecilerin geçmişte izledikleri politikalar arasında farklar var mıydı size?

Muhammed Beşir Cup: Afrika kıtasının uzun tarihler boyunca Avrupa ülkeleri tarafından sömürgeleştirildiğini biliyoruz. Sömürgeleştiren ülkeler arasında Fransa, Belçika ve Portekiz de var. Fransa'nın sömürgeleştirdiği ülkelere baktığımızda, durumlarının Belçika ve Portekiz tarafından sömürgeleştirilen ülkelere göre daha karmaşık olduğunu görürüz. Fransa'nın sömürgeleştirdiği ülkelerde derin ve kaba sömürge izleri hâlâ mevcuttur. Fransa'nın bıraktığı en büyük izlerden biri de geride kendi adına hizmet verecek kitle bırakmış olmasıyla ilgilidir. Örneğin, son zamanlarda Burkina Faso, Mali ve Gine'de yapılan darbelerin Fransa adına yapıldığını görmekteyiz. Sö-

mürgeciliğin her hâli kötüdür. Ancak Fransa'nın sömürgeleştirdiği ülkelerin durumları daha vahimdir.

Abdenour Toumi: "Yeni sömürgecilik" denklemi içinde yeni seçkinlerin ve başkanların rolleri nelerdir size?

Muhammed Beşir Cup: Afrika kıtası, uzun yıllar boyunca Batı'nın sömürgesi altında kalmıştır. Neticesinde halkın isyanları söz konusu olmuştur. Son dönemlerde gelişen olaylara yakından baktığımızda, ayaklanmaların ağırlıklı olarak halkın genç kesimi tarafından başlatıldığını görmekteyiz. Halk, sömürgecilikten bıkmış bir durumda. Genç kesim tarafından başlatılan ayaklanmaların çoğunun özgürlük talepleriyle dolu olduğunu da görmekteyiz.

Abdenour Toumi: Bağımsızlık sonrası, sömürgeci ülkeler tarafından ülkeyi yönetmeleri için mükellef tutulan başkanların ve yöneticilerin durumlarını nasıl değerlendirirsiniz?

Muhammed Beşir Cup: Afrika'da oluşan yeni değişikliklerle birlikte, Fransa'nın Afrika'daki varlığının bitmeye yakın olduğunu tahmin edebiliyoruz. Son dönemlerde Afrika ülkelerinde yaşanan olayların eşliğinde, yeni özgürlükçü sivil hareketler (örgütler) kuruldu. Milliyetçi başkanlarla birlikte hareket eden bu sivil kuruluşlar, Fransa'nın etkisini kırmaya yardımcı olmaktadır. Mali'de yaşanan son olaylar da buna işaret etmektedir. Halk arasında oluşan farkındalık sayesinde yakın gelecekte, Fransa'nın kültürel etkisinin tamamıyla yok olacağını söylemek mümkün. Gidışat bunu gösteriyor.

“

Bu ülkelerde yapılan ve düzenlenen anayasalar, ne yazık ki Batı'ya hizmet eden yetkililer tarafından hazırlanmaktadır. Seçimler sonrasında, kendi devletinin varlığını düşünen milliyetçi bir şahsın (siyasetçinin) sahneye çıktığı görüldüğünde, Batılı ülkeler tarafından hemen bir askerî darbenin yapıldığını ve darbeyi yapan cunta askerlerinin de çoğunlukla Fransa'ya bağlı olduklarını görüyoruz.

”

Abdenmour Toumi: Bazı Afrika ülkelerinin son zamanlarda yaşadığı askerî ya da anayasal darbeler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Muhammed Beşir Cup: Afrika kıtası, darbeler kıtasıdır. Yakın zamanda Gine'de anayasal darbenin gerçekleştiğini gördük. Ardından aynı şekilde Fildişi Sahili'nde de gerçekleşti. Anayasal süreç, bu ülkelerde bir darbe aracı olarak kullanıldı. Son 1 yıl içerisinde Afrika'da toplamda 4 askerî darbe gerçekleşti. Bunlar sırasıyla Gine, Gine-Bissau, Mali ve Burkina Faso ülkeleri olmuştur. Bu darbelerin arkasında Batı güçlerinin de olduğunu biliyoruz. Batı ülkeleri, bu ülkelerin bağımsız bir şekilde hareket ettikleri anda bölgede önder ülke olabileceklerini çok iyi biliyorlar. Bu nedenle bu ülkeleri kukla yönetim ve darbe aracılığıyla yönetmeyi amaçlıyorlar. Burada devlet içerisindeki seçkinlerin de hataları söz konusudur. Bu ülkelerde yapılan ve düzenlenen anayasalar, ne yazık ki Batı'ya hiz-

met eden yetkililer tarafından hazırlanmaktadır. Seçimler sonrasında, kendi devletinin varlığını düşünen milliyetçi bir şahsın (siyasetçinin) sahneye çıktığı görüldüğünde, Batılı ülkeler tarafından hemen bir askerî darbenin yapıldığını ve darbeyi yapan cunta askerlerinin de çoğunlukla Fransa'ya bağlı olduklarını görüyoruz.

Abdenmour Toumi: Rusya'nın Afrika Sahel'deki yeni konumunu, Afrika Sahel ve Kuzey Afrika'daki bölge ülkeleriyle olan durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

Muhammed Beşir Cup: Fransa'nın aksine Rusya, ABD'nin varlığını kırabilmek için bölgeye dâhil olmuştur. Fransa'nın bölgedeki varlığı, diğerlerinden tamamıyla farklıdır. Fransa, geçmiş tarihinde en kötü sömürgecilik eylemlerini kullanmıştır. Fransız kültürünün kı-

tada yer alabilmesi için vahşi uygulamalarda bulunmuşlardır. Ruslar ise, ağırlıklı olarak güvenlik meselesi için devreye girmişlerdir. Fransa'nın başaramadığı güvenlik meselesini Ruslar devralmak istemişlerdir. Halkın açısından bakacak olursak halk, her türlü yabancı varlığı sömürgecilik olarak değerlendiriyor.

Abdenmour Toumi: Fransa'nın Mali'den çekilmesinin ardından, genel olarak Afrika toplumlarında ve Batı Afrika ülkelerinde Fransız etkisinin geleceğini nasıl yorumlarsınız?

Muhammed Beşir Cup: Afrika ülkeleri, Batı (Avrupa) ve Doğu (Çin) ülkeleri tarafından bağımsızlıklarını henüz tam anlamıyla kazanamamaları nedeniyle bu ülkelerin hedeflerinde kalmışlardır her zaman. Günümüzde bu ülkelerin Afrika'daki derin varlıklarından bahsetmek mümkün. Son dönemlerde Afrika'da yaşanan kargaşalar ve

olumsuzluklar, Rusların da oyuna dâhil olmalarına yardımcı olmuştur. 2012 yılından bu yana, Mali'de önemli rol oynayan Fransız güçler, ülkede güvenliği sağlama konusunda başarısız kaldılar. Bunun neticesinde ülkedeki terör olayları had safhaya ulaştı. Bu nedenle Mali'deki siyasetçiler, ülkenin güvenliğini yeniden sağlamak için yeni bir yardımcı güç aramaya yöneldiler. Bu yeni güçse Rusya olmuştur. Rusların Mali'de varlık göstermeleri, Batı ülkelerinin Afrika üzerindeki yarışını daha da hızlandıracaktır, burası kesin.

Abdenmour Toumi: Fransa'nın hâlâ arka bahçesi olarak gördüğü Afrika kıtasındaki Fransız nüfuz çevresinde Rusların ve Türklerin rolü nedir sizce?

Muhammed Beşir Cup: Bu üç ülke arasındaki farkı açık ve net bir şekilde görmek mümkün. Örneğin, Fransa'nın sömürgeci, Rusya ve Çin'in sömürgecilerine nazaran daha

ağır sosyo-politik koşullarla karşı karşıya kalmaktadır. Çin'in Afrika'daki varlığı, ticaret ve sanayi yani yumuşak güç üzerinden ilerlediği doğrudur. Rusya ise Çin'in ve ABD'nin Afrika'daki varlığını kırabilmek amacıyla yarışa dâhil olmuştur. Ancak her ne olursa olsun, tüm bunların bir sömürge aracı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Diğer yandan, Türkiye'nin Afrika'daki rolü Rusya, Çin ve Fransa gibi sömürgeci amaçları barındıran ülkelere farklıdır. Türkiye'nin Afrika'daki varlığı rıza ilkesine bağlı olacak şekilde kazan-kazan ilişkisi üzerinden ilerlemektedir. Türkiye ve Afrika ülkeleri arasında dinî ve kültürel bakımdan ortak özelliklerin olduğunu görüyoruz. Bu da Türkiye'nin Afrika ülkelerine daha da yakın durmasına yardımcı olmaktadır. Afrikalılar, Türkiye'yi bir dost ülke olarak görüyorlar.

Abdenmour Toumi: Afrikalılar, Patrice Lumumba'nın Afrika için dediği "Afrika Afrikalılarındır" sözünün neresinde?

Muhammed Beşir Cup: Patrice Lumumba, Afrika kıtasının sömürgeciliğe karşı direniş sağlamasını isteyen en önemli önderlerden biridir. Lumumba, hayatı boyunca Afrika'nın özgür kalması için uğraştı. Afrika için söylediği meşhur sözü de henüz Afrikalılar tarafından tam anlamıyla anlaşılacak değil. Afrikalılar, bu sözü yalnızca zihinlerinde taşımaktadır. Henüz fiilî olarak uygulamış değiller. Son zamanlarda Afrika ülkelerinin halkları tarafından yapılan ayaklanmalar sonucunda bu sözün yerini bulacağını tahmin ediyorum. ■

